

8.5.2006

KAS-2005-R-19-53

Haminan Satama Oy
PL 14
49401 HAMINA

Viite / Hänvisning

Asia / Ärende

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA, HAMINAN SATAMAN LAAJENTAMINEN

1. HANKETIEDOT JA YVA-MENETTELY

Haminan Satama Oy on toimittanut 3.2.2006 Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994 muutettu 267/1999) mukaisen ympäristövaikutusten arviointiohjelman koskien Haminan sataman laajentamista.

Hankkeen nimi:

Haminan sataman laajentaminen

Hankkeesta vastaava ja yhteystiedot:

Haminan Satama OY, PL 14, 49401 HAMINA

Hankkeesta vastaavan käyttämä konsultti:

Suunnittelukeskus Oy, PL 68, 00521 HELSINKI.

Yhteysviranomainen:

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, PL 1023, 45101 KOUVOLA

Ympäristövaikutusten arviointimenettely:

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Arviointimenettelyä sovelletaan Haminan sataman laajentamiseen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 4 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin perusteella. Ympäristöministeriö on tehnyt yva-menettelyn soveltamisesta päätöksen 23.9.2005. Päätös on tehty yhteysviranomaisena toimivan Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen esityksen (21.6.2005) perusteella.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma tarvittavista selvityksistä sekä arviointimenettelyn järjestämisestä. Arviointiohjel-

man ja tämän lausunnon perusteella hankkeesta vastaava laatii hanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen, jossa esitetään mm. hankkeen eri toteutamisvaihtoehdot ja niiden keskeiset ympäristövaikutukset sekä haitallisten vaikutusten mahdolliset lieventämiskeinot. Arviointiselostuksen valmistuttua kesäheinäkuussa 2006 se tulee vastaavaan julkiseen käsittelyyn kuin nyt käsiteltävänä oleva arviointiohjelma.

Hanke ja sen perustelut

Haminan Satama Oy on osakeyhtiö, joka on kokonaisuudessaan Haminan kaupungin omistuksessa. Satamayhtiö on vuokrannut kaupungilta maan satamatoimintaa varten. Satama Oy kehittää ja ylläpitää sataman infrastruktuuria, luo edellytyksiä sataman palveluja tuottavalle yritystoiminnalle sekä vastaa sataman rakentamisesta, laitureista, raiteista, nostureista, laivojen kiinnityksistä, irrotuksista, vedenannosta ja meriturvallisuudesta satama-alueella. Satamayhtiö vuokraa hallinnoimiaan lastinkäsittelylaitteita ja apuvälineitä niitä käyttäville yrityksille, mutta ei itse osallistu lastinkäsittelyyn. Satama-alueella toimii noin 64 eri yritystä, joiden toimintaan Haminan Satama Oy:llä ei ole suoraa päätösvaltaa tai vastuuta niiden toiminnasta.

Yva-menettelyssä tarkasteltavan hankkeen tarkoituksena on Haminan sataman toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaaminen myös tulevaisuudessa. Haminan satamalla on huomattava myönteinen vaikutus alueen työllisyyteen. Sataman laajentaminen ja toimintojen kehittäminen on tullut ajankohtaiseksi, koska sataman kautta kuljetettava tavaramäärä on ollut kasvussa ja satama uskoo kasvun tulevaisuudessa jatkuvan. Sataman kautta kulkevan tavaramäärän kasvaessa erityisesti konttiliikenteen osuuden oletetaan lisääntyvän. Irto-kappaletavaran käsittelyyn verrattuna suuryksiköiden varastointi ja jatkokäsittely vaativat enemmän tilaa, mikä edellyttää käsittely- ja kuljetuspalveluille tärkeiden kenttä- ja varastoalueiden lisäämistä. Tavaravirtojen kasvu lisää edelleen alus-, rautatie- ja maantieliikenteen määriä edellyttäen satamaan johtavien liikenneyhteyksien kehittämistä.

Sataman laajentamishankkeen teknis-taloudellinen suunnittelu on käynnissä. Sataman yleissuunnitelma etenee samanaikaisesti YVA-menettelyn kanssa. Ympäristövaikutusten arviointi tuottaa osaltaan aineistoa hankkeeseen liittyvää päätöksentekoa varten. Hankkeen toteutus voi lupakäsittelyistä riippuen alkaa loppuvuonna 2007, jonka jälkeen kokonaisuuden toteuttaminen etenee yksittäisinä hankeinvestointeina maanhankinnan ja markkinatilanteen sekä markkinoiden kehitysnäkymien perusteella. Kokonaisuudessaan osahankkeiden toteutusten aloittamisten arvioidaan sijoittuvan aikavälille 2007 – 2020.

Tarkasteltavat vaihtoehdot

Ympäristövaikutusten arvioinnissa selvitettävät vaihtoehdot ovat seuraavat:

- VE 0+: Sataman toiminnan kehittäminen nykyisellä alueella ja nykyisestä tilanteesta lähtien ottaen huomioon satamassa jo nykyisin meneillään olevat kehittämishankkeet, jotka etenevät omien aikataulujensa ja erillisten lupaprosessien mukaisesti. Näitä ovat seuraavat:
 - o Pohjoisosien teollisuus- ja varastoterminaalialue (yhteensä 49 ha)
 - o Porttialueen laajennus (laajennuksen jälkeen yhteensä 32 ha)
 - o Hailikarin uusi kenttävarastoalue (21 ha)
 - o Konttiterminaalien laajennus (33 ha)
 - o Puotelinpohjan varastoterminaalialue ja osa Paksuniemeä (44 ha)

- VE 1: Sataman toiminnan laajentaminen yleissuunnitelman mukaan käsittäen seuraavat toiminnot:

- Vaihtoehdon VE 0+ mukaiset nykyiset kehittämishankkeet
- Hillonlaiturin ja taustakentän laajennus (4 ha)
- Palokankaan laiturin ja taustakentän laajennus (4 ha)
- Uusi öljylaiturialue taustakenttineen (11 ha)
- Paksuniemen uusi satamaosa (62 ha)
- Hillonlahden varasto- ja kenttäalue (62 ha)
- Hillonlahden reservialue teollisuusvarastoille (54 ha).

Uusien alueiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 197 ha. Tästä merestä täytettävää uutta aluetta on noin 99 ha. Nykyisin sataman aktiivisessa käytössä olevan maa-alueen laajuus on noin 320 hehtaaria.

- VE 2: Sataman toiminnan laajentaminen vaihtoehdon VE 1 mukaan pois lukien Hillonlahden reservialue teollisuusvarastoille.

Vaikutusalueen raja- ja merkittävimmät ympäristövaikutukset

Tarkastelualueen laajuus vaihtelee tarkasteltavan vaikutuksen mukaan. Merialueella vaikutuksia tarkastellaan 1 - 2 km laajuisella alueella työkohteista. Kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten osalta tarkastelualue on kuitenkin laajempi ja tarkastelussa otetaan huomioon myös vaelluskalat. Maaliikenteen vaikutuksia arvioidaan sataman ja valtatie 7 välisellä alueella. Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan pääasiassa satama-alueen läheisyydessä vakituisesti asuvien ja loma-asukkaiden sekä lähialueita virkistykseen käyttävien ihmisten kannalta. Kuitenkin esim. elinkeinoelämää kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa tarkastelualue ulottuu Kotka-Haminan talousalueelta aina valtakunnalliselle tasolle asti.

Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytään merkittävimpiin vaikutuksiin, joiksi on aiempien tutkimustulosten ja asiantuntija-arvioiden perusteella tunnistettu seuraavat:

- sataman laajentamisen rakentamisvaiheeseen liittyvien ruoppausten ja täyttöjen vaikutukset ympäröivään merialueeseen (samentuminen, ravinteet, sedimentin haitalliset aineet, eliöstö, virtaukset)
- meluvaikutukset (rakentamisaika sekä lisääntyvä alus-, maantie- ja raideliikenne)
- vaikutukset ilmaan (lisääntyvän liikenteen päästöt)
- vaikutukset maankäyttöön ja maisemaan (satama-alueen mahdollinen laajeneminen nykyiselle asuinalueelle)
- vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen (huomattava rakentamisaikainen maa-ainesten tarve)
- ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvat sosiaaliset vaikutukset (satama-alueen mahdollinen laajeneminen nykyiselle asuinalueelle, virkistyskäyttö, yhteiskunnalliset vaikutukset)
- onnettomuustilanteet (ihmisten ja ympäristön altistuminen vaarallisille aineille mahdollisissa vaara- tai onnettomuustilanteissa).

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tarkastellaan hankkeen koko elinkaarta. Rakentamisvaiheen lisäksi otetaan huomioon sataman toiminta-aika. Pääpaino on rakentamisen aikaisten vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi käsitellään muutosten palautumista ja nopeutta. Arvioinnissa otetaan huomioon myös mahdolliset riskitilanteet ja niiden ympäristövaikutukset. Ympäristövaikutusten arviointi tehdään pääasiassa asiantuntija-arviona käyttäen hyväksi aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä sekä aikaisempia kokemuksia vastaavien hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista ja hankkeiden toteutuksesta.

Tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista ja luvista.

Aiemmin Itä-Suomen vesioikeus (nyk. ympäristölupavirasto) on antanut Haminan kaupungille vesilain nojalla seuraavat ajankohtaiset vesistöön rakentamista koskevat lupapäätökset:

- nro 37/92/3 (Nestelaituri 3, 11.6.1992),
- nro 63/96/2 (Hillonlahden tie- ja ratapenger, 30.9.1996),
- nro 27/93/3 (Palokangas 3. laitur/EU1, 13.4.1993),
- nro 16/94/3 (Palokangas 4. laitur/EU2, 25.3.1994) sekä
- nrot 86/98/2, 87/98/2 ja 88/98/2 (16.12.1998) koskien laituriin rakentamista ja niihin liittyvää pengertämistä, ruoppaamista, läjittämistä ja täyttämistä liittyen Palokangas 3 -laiturin ja EU 5-6 -laiturin rakentamiseen sekä Koirakarin ja Hailikarin alueen täyttöihin.

Sataman laajentaminen edellyttää lupia, joiden hakeminen tulee ajankohtaiseksi sen jälkeen, kun hankkeesta vastaava eli Haminan Satama Oy on tehnyt päätöksen hankkeen toteuttamisesta. Yva-menettely tuottaa osaltaan aineistoa hankkeeseen liittyvää päätöksentekoa varten. Sataman yleissuunnittelu etenee ja tarkentuu samanaikaisesti Yva-menettelyn kanssa.

Laajentaminen edellyttää muutostarpeita alueella nykyisin voimassa oleviin kaavoihin. Vesistöön rakentamiseen tarvitaan vesilain (264/1961) mukaiset luvat, joissa lupaviranomainen on Itä-Suomen ympäristölupavirasto. Sataman toiminnalla on Itä-Suomen ympäristölupaviraston 9.2.2005 myöntämä ympäristölupa (Nro 16/05/2). Toiminnan olennainen laajentaminen edellyttää sataman nykyisen ympäristöluvan päivittämistä. Lisäksi tullaan tarvitsemaan maa-aineiden ottoa ja pilaantuneiden maiden käsittelyä koskevia lupia. Mahdollisille uusille rakennuksille tarvitaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset rakennusluvut, jotka myöntää kunta. Muita satamatoimintaan liittyviä lupia ovat mm. kemikaalilain perusteella tarvittavat luvat. Jätevesien johtamisesta viemäriin sovitaan jätevesien käsittelystä vastaavan tahon kanssa.

Liittyminen muihin hankkeisiin

Hanke liittyy Merenkulkulaitoksen Suomenlahden Merenkulkupiirin hankkeeseen kulkusyvyydeltään 12 m väylän saamiseksi Haminan satamaan. Väylähankkeen yva-menettely on käynnissä ja ympäristövaikutusten arviointiselostus on valmistunut 7.4.2006 ja se on kuulemismenettelyssä. Väylä yva:ssa tarkasteltavina vaihtoehtona ovat nykyisen itäisen väylän syventäminen ja parantaminen tai läntinen ns. Saukon oikaisu. Väylähanke käsittää myös satama-altaassa tarvittavat ruoppaukset sekä väylän ulko-osan linjauksen mahdollisen oikaisun.

Sataman laajennukseen liittyy myös Tiehallinnon hanke uudesta satamatien linjauksesta. Valtatieltä 7 (E18) Haminan satamaan johtavan tielinjauksen suunnittelun yhteydessä on tehty havaintoja liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikasta. Tähän liittyen Tiehallinto on hakenut lupaa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n kiellosta. Lupa on myönnetty Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen toimesta. Hanke toteutetaan vuosina 2006 - 2007.

Arviointiohjelmasta tiedottaminen, kuuleminen ja osallistumisen järjestäminen

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on kuuluttanut ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta Haminan kaupungin ilmoitustaululla 10.-28.2.2006. Kuulutus on julkaistu Kymen Sanomissa 10.2.2006. Arviointiohjelma on ollut nähtävillä Haminan kaupungintalolla sekä Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa. Lisäksi arviointiohjelma on julkaistu internetissä osoitteessa <http://www.portofhamina.fi/yva-menettely>. Lausunnot ja mielipiteet tuli toimittaa 7.4.2006 mennessä Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselle. Lausunnot pyydettiin seuraavilta tahoilta: Haminan kaupunki, Kymenlaakson liitto, Etelä-Suomen lääninhallitus Kouvolaan palveluyksikkö, Kaakkois-

Suomen työvoima ja elinkeinokeskus, Kaakkois-Suomen työvoima ja elinkeinokeskus/kalatalous yksikkö, Kaakkois-Suomen tiepiiri, Merenkululaitos Suomenlahden merenkulkupiiri, Museovirasto, Kymenlaakson maakuntamuseo, Kymenlaakson pelastuslaitos, Itäinen maanpuolustusalue, Merivoimien esikunta, Suomenlahden merivartioston esikunta, Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri, Oy VR-Rata Ab Itä-Suomen ratakeskus, Ratahallintokeskus, Kymijoen vesi ja ympäristö ry, Haminan kalastusalue, Etelä-Poitsilan asukasyhdistys, Etelä-Suomen Merikalastajain liitto, Summankylän kalastuskunta, Hillonkylän kalastuskunta.

Hanketta ja ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa koskeva yleisötilaisuus pidettiin Haminan satamassa 22.2.2006. Tilaisuuteen osallistui noin 30 henkilöä. Toinen yleisötilaisuus on suunniteltu järjestettäväksi, kun arviointiselostus on valmistunut.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä varten on perustettu ohjausryhmä, johon kuuluvat seuraavien tahojen edustajat: Haminan Satama Oy, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Merenkululaitos/Suomenlahden merenkulkupiiri, Haminan kaupunki, Ratahallintokeskus ja Tiehallinto Kaakkois-Suomen tiepiiri.

Lisäksi on perustettu seurantaryhmä, jossa mukana ovat em. ohjausryhmätahojen lisäksi Etelä-Poitsilan Asukasyhdistys, Etelä-Suomen Merikalastajain liitto ry, Kaakkois-Suomen TE-keskus/Kalatalousyksikkö, Summankylän kalastuskunta, Hillonkylän kalastuskunta, VR Cargo Hamina, Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry, Kaakkois-Kymen Luonto ry ja Kymenlaakson liitto.

2. ARVIOINTIOHJELMASTA ESITETYT LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Yhteenveto lausunnoista ja mielipiteistä:

Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselle toimitettiin 12 lausuntoa tai mielipidettä. Lausunnoissa ja mielipiteissä nousi esiin varsinkin ihmisten elinoloihin, terveyteen ja viihtyvyyteen kohdistuvat vaikutukset. Ohjelmassa esitettyä arvioita sataman laajennustarpeesta pidettiin ylimitoitettuina ja epäiltiin, että satamaa laajennetaan vain lyhytaikaiseksi jäävän tavaraliikenteen kasvun perusteella. Hakealueen nykyinen maanomistus ja käyttö on kuvattu ylimalkaisesti. 0-vaihtoehdon kuvaus on epätasällinen. Kalastoon ja kalastukseen kohdistuvia vaikutuksia pidettiin tärkeinä. Rakennusperintöön ja muinaismuistoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi edellyttää kohteiden inventointeja, nykyiset selvitykset ovat vanhentuneita. Myös melu- tärinä ja ympäristöriskeihin liittyviä selvityksiä pidettiin tärkeinä.

Esitetyt lausunnot ja mielipiteet:

Seuraavassa tiivistettyinä yhteysviranomaiselle toimitetut lausunnot ja mielipiteet:

Haminan kaupunginhallitus ja ympäristönsuojelulautakunta

Arviointiohjelmassa on esitetty yva-lain ja -asetuksen edellyttämät tiedot ja että selvittävät ympäristövaikutukset on kuvattu riittävällä tarkkuudella.

Haminan kaupungin perusturvalautakunta

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa on esitetty YVA-lain ja -asetuksen edellyttämät tiedot ja että ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvat sosiaaliset vaikutukset tullaan selvittämään riittävällä tarkkuudella.

Merenkululaitos

Merenkulkupiiri on mukana hankkeen ohjaus- ja seurantaryhmässä, jonka kautta mielipiteemme on jo otettu huomioon arviointiohjelmassa.

Kymenlaakson liitto

Logistiikan kehittäminen on Kymenlaakson maakunnan strategian mukaista. Kotkan ja Haminan satamat ovat tärkeimpiä kehittämiskohteita. Kymenlaakson vaihemaa-kuntakaavan laatimisprosessi on vielä kesken. Suunnittelualue on maakuntakaavan ehdotusvaiheessa ehdotettu satama-alueeksi (LS). Merkinnällä osoitetaan maakun-nallisesta ja seudullisesti merkittävät satamien liikennealueet. Liikennealueisiin sisäl-tyy niiden pääkäyttötarkoitusta tukevaa varastointi-, tuotanto-, palvelu- ja hallinto-toimintaa.

Maakuntakaavaehdotuksen satama-alueen suunnittelumääräyksessä todetaan: "Alu-een yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ehkäistä merkittävät ympäristöhäi-riöt teknisin ratkaisuin ja riittävin suoja-aluein. Mikäli alueella varastoidaan, käsitel-lään tai valmistetaan polttonesteitä tai muita vaarallisia aineita on alueen ja sen lä-hiympäristön suunnittelussa huomioitava aineista aiheutuvat ympäristöriskit. Ennen uusiin vesialueisiin kohdistuvia toimenpiteitä tulee selvittää alueiden vedenalaisten muinaisjäännösten inventoinnin tarve."

Maakuntakaava on yleispiirteinen maakunnan alueidenkäytön rakenneasioita käsitte-levä suunnitelma, joka osoittaa maakunnan eri osien maankäytön luonteen ja yleis-piirteisen rajauksen eri aluevarauksien välillä. Maakuntakaava ei ole toteuttamis-suunnitelma. Rakentaminen edellyttää aina yksityiskohtaisempia suunnitelmia. Eri-tyistä huomiota tulee tässä yhteydessä kiinnittää satama- ja asuinalueiden väliseen ra-jaan suunnittelualueen pohjoispuolella.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa ilmoitetaan, että vaihtoehdossa VE1 sata-matoimintojen käytössä oleva alue laajenee Hillonlahden pohjoispuoliselle alueelle, joka on nykyisin asutuskäytössä. Ihmisiin kohdistuviin haittoihin tulee kiinnittää eri-tyistä huomiota ja arviointiohjelmaa tulee mahdollisuuksien mukaan täsmentää. Vai-kutukset tulee tunnistaa ja samalla esittää myös keinoja ja toimenpiteitä haitallisten vaikutusten lieventämiseksi (esim. suojavallit jne.).

Vahvistuessaan maakuntakaava korvaa kokonaisuutenaan aluevaraukset siltä osin, kuin ne tulevat maakuntakaavassa käsitteilyiksi. Seutukaavassa on osoitettu suunnittelualueen länsiosassa lähivirkistysalue (Matinsaari-Paksuniemi). Kohdetta ei enää ehdoteta maakuntakaavaan, koska maakuntakaavassa ei huomioida pieniä, vaikka paikallisesti merkittäviä virkistysalueita. Hankeen vaikutukset Paksuniemen huvivenesataman ympäristöön ja sen saavutettavuuteen tulee arvioida.

Ehdotamme, että arviointiohjelmaan lisätään ote maakuntakaavaehdotuksesta.

Tulevien laiturien ja sataman tausta-alueiden täytöt edellyttävät suurten maa-ainesmassojen siirtoja. Kymenlaaksossa on runsaasti rakennuskivilouhoksia. Sivuki-ven käytön mahdollisuudet luonnonkiviainesta korvaavana materiaalina tulisi arvioi-da.

Arvioinneissa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisiin lisääntyviin ympäristö-riskeihin jotka liittyvät esim. vaarallisten aineiden kuljetuksiin, käsittelyyn ja varas-tointiin.

Kaakkois-Suomen tiepiiri

Arviointiohjelmassa on tuotu hyvin esille satamaan liittyvät liikenteelliset vaikutuk-set ja tarkastelut. Liikenteen pakokaasupäästöt sekä sen aiheuttama melu ja värinä on myös sisällytetty ohjelmaan hyvin. Tiehallinto toivoo, että erityisesti raskaan liikenteen värinä vaikutusten tarkastelu otetaan mukaan ympäristövaikutusten arviointiin. Kappaleessa 7.2 esitetty tarkastelualueen rajausta kohdistuu maaliikenteen vaikutusten osalta sataman ja valtatie 7 väliselle alueelle. Tiehallinto pitää tärkeänä sitä, että tarkastelu ulotetaan liikenteellisten vaikutusten osalta 7-tielle asti.

Hankkeen toteuttamatta jättämismahdollisuuden huolellinen tarkastelu on tärkeää yva:n hyvän lopputuloksen varmistamiseksi. Erityistä painoarvoa selvitystyössä tulisi kiin-nittää raskaan liikenteen kasvusta aiheutuviin sosiaalisiin ja ympäristöasioihin liitty-viin pitkän aikavälin vaikutuksiin sekä niiden maantieteelliseen ulottuvuuteen.

Kymenlaakson maakuntamuseo

Maakuntamuseo ilmoittaa lausuntonaan että, alueella ei ole tehty kattavaa rakennusperinteen inventointia. Vaikutusten arvioinnin tulee perustua laajenemisalueella tehtyyn rakennushistorialliseen selvitykseen. Tällainen selvitys, rakennushistoriallinen inventointi, tulee tehdä koko laajenemisalueelta. Hankkeen vaikutukset sekä teolliseen että luonnonmaisemaan tulee selvittää. Hankkeen vaikutukset maisemaan ja kaupunkikuvaan tulee tutkia sekä maalta että mereltä käsin. Arkeologisen kulttuuriperinnön eli muinaisjäännösten osalta lausunnon antaa Museovirasto.

Museovirasto

Museovirasto antaa asiasta lausunnon arkeologisen kulttuuriperinnön eli muinaisjäännösten osalta. Yva-ohjelmassa on esitelty sataman laajentamisen kolme vaihtoehtoa, jotka kaikki sisältävät mittavaa vesirakentamista ja täyttöä. Mereen täytettävää uutta aluetta on suunnitelmissa 99 ha. Laajentaminen aiheuttaa töitä myös maa-alueella. Laajennushankkeella voi olla vaikutusta maassa tai vedessä oleviin kiinteisiin muinaisjäännöksiin. Muinaismuistolain (295/63) mukaan ennen yleisiä rakennustöitä on otettava hyvissä ajoin selvää siitä, tuleeko työ koskemaan muinaisjäännöksiä. Museovirasto pitää positiivisena sitä, että Haminan sataman yva-ohjelmassa mainitaan arvioitavien ympäristövaikutusten joukossa vaikutukset maisemaan ja kulttuuriperintöön. Kulttuuriperinnön lajeista mainitaan erikseen meriarkeologiset kohteet. Kulttuuriperintöön kuuluvat luonnollisesti myös maassa olevat kiinteät muinaisjäännökset, vaikka niitä YVA-ohjelmassa ei erikseen mainita. Jotta hankkeen vaikutuksia kiinteisiin muinaisjäännöksiin voidaan arvioida, on suunnitelma-alueella toteutettava muinaisjäännösten inventointi. Haminan kaupungin alueen inventointitiedot ovat peräisin 1960-luvulta ja siten puutteellisia ja osin vanhentuneita. Inventoinnin kustannuksista vastaa muinaismuistolain 13 ja 15 §:n mukaisesti hankkeen toteuttaja. Asiaa hoitaa Museovirastossa intendentti Esa Mikkola.

Vedenalaisia muinaisjäännöksiä ovat sellaiset hylät ja hyllyn osat, joiden voidaan olettaa uponneen yli sata vuotta sitten, sekä muut vanhat ihmisen tekemät vedenalaiset rakenteet. Museovirastolla ei ole kattavaa tietoa vedenalaisten muinaisjäännösten sijainneista. Yva-ohjelmassa luetellaan joitakin Haminassa tällä hetkellä tunnettuja vedenalaislöytöjä (s. 32). Tässä luettelossa mainittujen löytöjen lisäksi meriarkeologian yksiköllä on tieto mahdollisesta hylystä Hillonlahdelta paikasta, joka jää suunnitellun täytön alle. Riippumatta siitä, mikä Haminan sataman laajennusvaihtoehdoista toteutetaan, on tehtävä vedenalainen inventointi niillä vesialueilla, jotka tullaan hankkeen yhteydessä ruoppaamaan, louhimaan, täyttämään tai joilla tapahtuu muuta rakentamistyötä. Myös ne alueet on inventoitava, jotka tulevat olemaan käytössä vilkasliikenteisinä satama-altaina. Ennen inventointia Museovirasto ei pysty arvioimaan hankkeen vaikutuksia vedenlaiseen kulttuuriperintöön.

Museovirasto pitää hyvänä yva-ohjelman toteutusta siitä, että otettaessa uutta merenpohjaa käyttöön on merenpohja tarkistettava viistokaikuluotaamalla yhteistyössä Suomen merimuseon (po. meriarkeologian yksikkö) kanssa (s. 53). Tämä on oikea periaate; viistokaikuluotaaminen on lähes aina osana vedenalaista inventointia ja on tärkeää, että meriarkeologi on mukana suunnittelemassa viistokaikuluotauksen toteutusta. Yva-ohjelmassa on kuitenkin syytä käyttää ilmaisua vedenalainen inventointi, joka tehdään Museoviraston hyväksymällä tavalla. Inventoinnin kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja. Asiaa hoitaa Museoviraston meriarkeologian yksikkö.

Haminan kalastusalue

Arviointiohjelmassa on kiinnitettävä enemmän huomiota kalastoon ja kalastukseen vaikuttaviin asioihin. Kutualueiden varmistaminen ja niiden suojeleminen on otettava huomioon ratkaisuja tehtäessä. Kalastukseen ja kalastoon vaikuttavien haittojen

seuranta tulee järjestää työn aikana ja sen jälkeen. Haittojen korvaaminen istutusten muodossa tulee käsitellä jo lupakäsittelyn yhteydessä.

Satama-alueella satamarakenteiden alle tulee jäämään kuhan kutualueita. Haminalah-
ti ja Summan edusta ovat alueen tuottoisimpia kuhan pyynti paikkoja, joten kutu-
paikkojen vähentyminen tulee vaikuttamaan kuha saaliiden määrää. Lisäksi työn ai-
kainen veden likaantuminen ja töistä aiheutuva melu tulee karkottamaan kaloja ja
vähentämään saaliita.

Siian syksyinen kutunousu Vehkajokeen tulee vaikeutumaan tai jopa estymään ko-
konaan, mikäli täyttötöiden aiheuttama sameutuminen ja melu häiritsevät siian vael-
lusta. Edellä mainitun takia siian lisääntymisen turvaamiseksi olisi töissä vältettävä
sameutumista aiheuttavaa työtä syys-lokakuussa varsinkin satama-alueen itäosassa
Haminan lahden suulla. Myös sataman länsipuolella tapahtuvaa täyttöä tulee seurata,
ettei veden samentuminen leviä laajalle, jolloin siian nousu Summan jokeen vaikeu-
tuu tai estyy.

Työn aikana ja sen valmistumisen jälkeen tulee tutkimuksin seurata haitta-aineiden,
kuten orgaanisten tinayhdisteiden kertymistä kaloihin. Kalojen haitta-aineiden lisään-
tymisestä tulee tiedottaa kalastajille sekä ammatti että kotitarve- ja harrastajakalasta-
jille.

Pyydysten likaantuminen, pyyntipaikkojen menetys ja muuttuminen tulee huomioida
arviointiselostuksessa.

Etelä-Suomen Merikalastajain liitto

Sataman suunniteltu laajentaminen muuttaa merkittävästi alueen luonnonoloja. Esi-
merkiksi kokonaisten merenlahtien (Hillonlahti) täyttämiseen ei tule ryhtyä, ellei se
ole aivan välttämätöntä. Haminan Satama uskoo kovaan kasvuun, mutta jos ennustet-
tu runsas liikenne jää vain muutaman vuoden aikaiseksi, sen takia ei ole perusteltua
tuhota peruuttamattomasti meri- ja rantamaisemaa ja siihen liittyviä luonnonarvoja ja
elinkeinon harjoittamismahdollisuuksia.

Haminanlahti ja Hillonlahti ovat Kymenlaakson rannikon parasta kuha-aluetta, jolla
on merkitystä koko Suomenlahden mittakaavassa. Alueella toimii päätoiminen am-
mattikalastaja, joka kalastaa mm. Hillonlahdella usealla rysällä.

Hankkeen vaikutusalueelle laskee kaksi vaelluskalajokea, Summanjoki ja Vehkajoki,
ja hankkeella on todennäköisesti vaikutuksia vaelluskalojen, etenkin siian, kutuno-
suun. Alueelle tehdään vapaaehtoisia kalanistutuksia ja myös vuosittaisia velvoiteis-
tutuksia (Stora Enso Summa), joiden tuloksellisuuteen hankkeella saattaa olla vaikut-
uksia.

Vaikutusalueen asukas 1

Arviointiohjelman sivulla 21 väitetään seuraavaa: " Paksuniemessä on kesään 2005
asti ollut loma-asutusta". Kuitenkin omistamme edelleen Paksuniemen alueella ole-
van loma-asunnon, joka on loma-asutokäytössä vielä tänäänkin. Lisäksi alueella on
muitakin käytössä olevia loma-asuntoja. ts. arviointiohjelmassa on lähtötieto virhe ja
alueella oleva loma-asutus on otettava huomioon arviointiohjelmassa. Loma-
asutuksen tarvitsemat ympäristötekijät, kuten marjastus, sienestys, luonto, kalastus,
maisema, luonnossa liikkuminen ja mehiläisten hoito tulee huomioida arviointioh-
jelmassa. Loma-asuntomme sijaitsee voimassa olevan asemakaavan mukaan suojavi-
heralueella.

Mielestämme arviontiaiskirjoihin tulee liittää karttapohja missä näkyvät maanomis-
tus ja ketkä sen omistavat ja kuinka tämä on huomioitu arviointiohjelmassa.

Arviointiohjelman sivulla 24 on kodassa 6.2 kerrottu kuinka laaja-alaisesti on Paksu-
niemessä raiskattu luontoa n 13 ha alueella kaadettu puut ja kannotkin poistettu pe-
ruskalliota myöden. YVA:n mukainen arviointi tulee suorittaa siltä pohjalta kuin alue
on luonnon tilassa ennen maiseman raiskaamista. Nyt on jo käynnistetty osa sataman

rakentamista YVA:n mukaisella alueella ja oikean arvion saamiseksi on alue käsitettävä luonnontilaisena ennen Haminan kaupungin toteuttamaa ns. "maisemointia". Arviointiohjelman sivulla 42 kasvillisuus: Paksuniemen alueella on kalderassa paikassa ns. tapionkuusia, jotka tiettävästi on rauhoitettuja. Näistä saatte tarkempia tietoja alueen maanomistajilta.

Arviointiohjelman sivulla 32 meriarkeologian kohteet, vihjeisiin lisäksi Paksuniemen Viiran pohjassa olevan hylyn josta tarkempia tietoja antanee entiset Viiranpohjan mökkiasukkaat.

Vaikutusalueen asukas 2

Haminan sataman laajenemisella tulee olemaan merkittävät ympäristövaikutukset. Laajeneminen tulee vaikuttamaan myös usean paikallisen asukkaan viihtyvyyteen ja elinoloihin. aikataulu on tähän tarkoitukseen epärealistisen nopea. Arviointiohjelma on laadittu valmiille pohjalle, se on epäselvä, vaikeaselkoinen ja kuvamateriaali aliarvoista. Hankkeen toteutusaikataulu on hyvin epämääräisesti ilmaistu. Osahankkeiden toteutus tulee siis riippumaan markkinatilanteen ja markkinoiden kehitysnäkymistä ja rakentaminen arvioidaan aloitettavan vuosien 2007 – 2020 välillä. Mitä merkitystä tällaisella toteamuksella YVA-menettelyn kannalta on? Selosteessa on huomattava määrä puutteita ja virheitä.

- Johdannossa sanotaan, että viime vuosina sataman kautta kulkeva tavaraliikenne on ollut voimakkaassa kasvussa. Kuitenkin kuva numero kuusi kumoaa saman väitteen.
- Seurantaryhmäläisillä ei saisi olla suoria siteitä Haminan sataman oy:n toimintoihin. Voi syntyä eturistiriitoja.
- Yleisötilaisuuksien kautta vaikuttamismahdollisuudet ovat olemattomat. Yleisötilaisuudet ovat ainoastaan tiedotustilaisuuksia.
- Hankkeen perusteluksi mainitaan, että sataman pinta-alallinen koko olisi hyvän kilpailukyvn tae. Näin ei valitettavasti taida kuitenkaan olla. Myöskään sataman pinta-alan laajentaminen ei itseisarvona tule lisäämään Haminan sataman työllistävää vaikutusta. Se lisää varmasti ainoastaan sataman pinta-alaa ja sitä kautta ympäristövaikutuksia.
- Kuvassa 8 on esitetty arvio sataman kautta kulkevasta tavaramäärästä. Kuvassa ei ole lähdetietoja. Samassa kohdassa tekstissä sanotaan, että tavaramäärä on ollut voimakkaassa kasvussa ja kasvun oletetaan tulevaisuudessa jatkuvan. Kuitenkaan sivulla oleva kuva nro 6 ei tue kyseistä väitettä. Mikä mahtaa olla se taho, joka olettaa Haminan sataman kasvun tulevaisuudessa jatkuvan, kun se ei ole kuvan 6 perusteella tehnyt sitä tähänkään asti?
- Sivulla 10 on mainittu laivakokojen muuttuminen. Mitä tämä tarkoittaa? Mihin perustuu väite, että sataman pinta-alaa on pakko laajentaa laivakokojen muuttuessa?
- Sivulla 10 on mainittu, että tavararyhmät monipuolistuvat. Mitä sanalla tavararyhmä tässä yhteydessä tarkoitetaan?
- Sivulla 10 viitataan satamatoimintoja tukeviin tuotantolaitoksiin. Mitä ovat satamatoimintoja tukevat tuotantolaitokset?
- Sivulla 11 lukee, että, myös liikennejärjestelmien kehityshankkeet osaltaan edellyttävät toteutuessaan nykyisten laituriin ja uusien satamosien kehittämistä. Mihin tämä väite perustuu?
- Sivulla 11 on esitetty, että sataman kehittämiseen käytetään noin 2,7 – 12,7 milj. euroa. Suunnitelmien täytyy siis olla täysin ylimalkaisia, jos inventointiin kuluvan rahamäärän arvioitu vaihteluväli on 10 milj. euroa.
- Sivulla 11 on esitetty rakennusaikataulu. Rakentaminen aloitetaan joskus vuosien 2007 – 2020 välillä. Hankkeen aikataulua pitää pystyä tarkentamaan. Aloitusaikataulu on käsittämättömän epämääräinen.
- Arviointimenettelystä puuttuu 0-vaihtoehto, koska VE0+ vaihtoehdossa sataman toiminnan turvaamiseksi vaaditaan aluelaajennuksia. Esimerkiksi kuvassa 10 on piirretty tie kulkemaan tällä yksityisomistuksessa olevien alueiden yli.

- Raportissa esitetyt odotukset metsäteollisuuden tuotannon kasvusta poikkeavat täysin UPM-Kymmenen ja Stora-Enson investointipolitiikasta. Esimerkiksi Kymen Satomissa 4.3.2006 julkaistun artikkelin perusteella Haminan Sataman kautta kulkenut liikenne oli vähentynyt 17,1 % verrattuna vuoden takaiseen. Satamaa koskevat kasvuennusteet ovat hyvin epämääräisiä. Voisi jopa käyttää termiä toiveiden kaltaisia. Teksti vilisee olettamuksia, toivomuksia ja johtopäätöksiä, joiden lähteen ja tätä kautta todenperäisyyden tarkasteleminen on mahdotonta.

- Arviointiohjelmassa väitetään, että Paksuniemessä on kesään 2005 asti ollut loma-asutusta, vaikka siellä on edelleen yksityisessä omistuksessa ja käytössä olevia kesämökkejä.

- Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa keskitytään merkittävimpiin vaikutuksiin, mutta ei perustella tarkemmin miten niihin on päädytty.

- Kappaleessa 7 esitetty ympäristövaikutusten arvioinnin työsuunnitelma on liian pintapuolinen ja epämääräinen.

- Ohjelmassa väitetään, että meren kalliorantojen louhinta olisi ympäristönsuojelullisesti kannattavaa.

- Miten Paksuniemen louhintatöiden aikataulu tulee suhtautumaan muuhun rakennusaikatauluun? Kysymys rakennusaikataulusta on erittäin tärkeä, koska on ilmeistä, että Haminan kaupungilla on suunnaton kiire saada halpaa louhetta täyttömaaksi. Jos todellista rakennusaikataulua ei ole, niin voidaanko louhinta kuitenkin aloittaa, vaikka louhinnan tarkoitus on aivan toinen kuin Haminan sataman laajeneminen? Saako syntyä tilanne, jossa alueelta louhitaan kaikki kallio pois, mutta alueelle ei kohtuullisessa ajassa löydy taloudellisesti tehokasta käyttöä? Entä jos arviointiselosteessa sivulla 11 mainitut epävarmuustekijät, markkinatilanne sekä markkinoiden kehitysnäkymät, eivät olisikaan suotuisat, eikä rakentaminen alkaisi vielä vuonna 2020? Hyväksyttäisiinkö tilanne, jossa merenrantaan jäisi laaja murskekenttä ainoastaan sen takia, että Haminan Sataman kasvuennusteet olivat virheellisen positiivisia. Ja tehdyn yva-selvityksen mukaisesti merenrannan louhinta oli ympäristöystävällisin vaihtoehto. Vai olisiko mahdollista turvata luontoa ja etenkin merimaisemaa estämällä syntymästä tilanne, että satamalle varattua aluetta käytetään ainoastaan täyttömaan lähteenä.

Edelleen lausunnossa esitetään toimenpiteitä, joiden avulla voitaisiin parantaa yvamenettelyn uskottavuutta ja siitä saatavaa hyötyä:

- Arviointimenettelyä tulisi täydentää tarkentamalla VE0+ vaihtoehtoa ja ottamalla mukaan todellisen 0-vaihtoehdon.

- Yva-projektissa laaditaan todellinen ympäristövaikutusten arvioinnin työsuunnitelma.

- Haminan Satamalle tulee laatia ulkopuolisen, riippumattoman asiantuntijatahon toimesta kasvuennuste- ja tehokkuustutkimukset, jotka eivät sisältäisi paikallisia toiveita ja ennustuksia vaan selkeitä faktoja. Nykyinen Haminan Sataman kasvuennuste on epärealistinen ja sataman toiminnot vaikuttavat tehottomilta. Kasvuennusteen avulla voidaan arvioida laajennuksen tarpeellisuutta ja siitä saatavaa taloudellista hyötyä suhteessa ympäristölle ja ympäristön asukkaille aiheutettuun haittaan. Asiaa harkittaessa on tärkeää tiedostaa myös se, että Haminan Satama Oy on Haminan kaupungin 100 %:sti omistama yhtiö.

- Satamaa halutaan laajentaa, koska uskotaan merkittävään tavaraliikenteen kasvuun. Toisaalta merkittävä tavaraliikenteen kasvu vaatii toimivat kuljetusjärjestelyt. YVA-menettelyssä pitäisi tutkia lisääntyvän laivaliikenteen aiheuttama riski Itämereen ja erityisesti Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon. Tieliikenteen vaikutusten tarkastelu tulisi ulottaa valtatie 7 välille Hamina-Virojoki

- arviointimenettelyssä olisi selvitettävä, miten sataman laajenemisen eri vaihtoehdot vaikuttavat lähisaariston virkistyskäyttömahdollisuuksiin ja näköetäisyydellä sijaitsevien lukuisten loma-asuntojen luontoon ja maisemaan ja tätä kautta myös niiden arvoon.

- Laajennusvaihtoehtojen aiheuttamat ympäristövaikutukset tulisi huolellisesti tutkia. Haminan kaupungin ei tulisi olla osallisena näissä tutkimuksissa, vaan tutkimukset tulisi tehdä ns. riippumattomina asiantuntijatutkimuksina.
- Yva-menettelyn yhteydessä tulisi ehdottomasti selvittää, ovatko ennakolta tehdyt toimenpiteet Paksuniemessä, mm. avohakkuu, vähentäneet alueen virkistyskäyttömahdollisuuksia. Onko niistä ollut luonnolle haittaa ja ovatko nämä Haminan kaupungin toimenpiteet olleet ympäristösuojelulain mukaisia ja asiallisesti suoritettuja. Oikeustajun mukaan on hyvin ristiriitaista, jos alueella, joka tiedetään kuuluvaksi yva-menettelyn piiriin, tehdään juuri ennen menettelyn aloittamista voimakkaasti ympäristöön ja sen tilaan vaikuttavia töitä. Kaupungin käyttäytymistä tässä tapauksessa pidetään erittäin tökerönä, täysin ympäristön tilasta ja sitä säätelevästä lainsäädännöstä piittaamattomana.

3. YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma tarvittavista selvityksistä ja arviointimenettelyn järjestämisestä. Kaakkois-Suomen Ympäristökeskus on tarkistanut Yva-ohjelman ja on tätä lausuntoa laatiessaan ottanut huomioon arviointiohjelmasta yhteysviranomaiselle toimitetut lausunnot.

Arviointiohjelma vastaa pääosin yva-lain ja asetuksen vaatimuksia. Yva-lain 9 §:n nojalla Kaakkois-Suomen ympäristökeskus edellyttää arviointiohjelmaan tehtävän joitakin tarkennuksia ja lisäyksiä.

Hankekuvaus

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa on esitetty tiedot hankkeesta ja sen tarkoituksesta, suunnitteluvaiheesta, sijainnista ja maankäyttötarpeesta sekä hankkeesta vastaavasta.

Hankekokonaisuuden kuvaukseen tulee arviointiselostusvaiheessa kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota. Yhteysviranomainen edellyttää, että kaikki hankekokonaisuuteen (suunnittelu-, rakentamis- ja toimintavaihe niihin liittyvine erityiskysymyksiineen) kuuluvat keskeiset osat kuvataan arviointiselostuksessa riittävän yksityiskohtaisesti. Tämä on tärkeää, jotta saadaan riittävä kokonaiskuva hankkeen vaikutuksista ympäristön eri osa-alueisiin, mutta myös vaikutusselvitysten kohdentamisen ja niiden merkittävyyden kannalta.

Herkkyystarkastelu, epävarmuustekijät

Hankkeen tarpeellisuutta perustellaan liikennemäärien kasvulla tulevaisuudessa. Ohjelmassa esitetään tähän liittyen kuitenkin ristiriitaisia tietoja. Lähteet, joihin nämä ennusteet perustuvat, tulee mainita arviointiselostuksessa. Ohjelmassa olevan kuvan 6 perusteella ei ole nähtävissä liikennemäärissä kasvavaa kehitystrendiä, sen sijaan kuvan 8 ennusteessa esitetään selkeä kasvusuunta. Viimeaikaisen uutisoinnin huomioiden voi olettaa, että ohjelmassa esitettyihin kasvuennusteisiin, joihin hankkeen tarpeellisuus ja laajuus perustuvat, liittyy epävarmuustekijöitä.

Arviointiselostuksessa on esitettävä sataman liikennemääräennusteisiin liittyvä herkkyystarkastelu. Herkkyystarkastelujen tavoitteena on antaa päättäjille tietoa laskelmiin ja ennusteisiin sisältyvistä epävarmuustekijöistä. Yhteysviranomainen katsoo, että hankkeeseen ja sen laajuustarpeeseen liittyvä herkkyystarkastelu ja tulevaisuuden kasvuennusteisiin liittyvät epävarmuustekijät (Venäjän satamien kehityssuunnitelmat, puunjalostus- ym. raskaan teollisuuden kehitysnäkymät Suomessa, öljyvarojen väheneminen ym.) on tuotava esille asianmukaisella tavalla.

Vaihtoehtojen muodostaminen

Tutkittavat vaihtoehdot on esitetty kartoilla. Sitä, miten vaihtoehdot on muodostettu ja miten ne toiminnallisesti eroavat toisistaan ei ole esitetty.

Tarkasteltaviksi vaihtoehtoiksi esitetään kolmea eri vaihtoehtoa VE1, VE 2 ja VE0+, joista viimeinen vaihtoehto tarkoittaa Haminan Sataman laajennushankkeen toteuttamatta jättämistä. Yva-lain 11 §:n mukaisesti ympäristövaikutusten arvioinnissa on oltava tutkittavana vaihtoehtona hankkeen toteuttamatta jättäminen. Arviointimenettelyssä käsitellään hankkeen toteuttamatta jättämistä vaihtoehtoa (VE0+) siten, että tähänkin vaihtoehtoon liittyy runsaasti kehittämis- ja rakentamistoimintaa. Lähestymistapaa voidaan pitää oikeana, koska olemassa oleva satama kehittyy ja muuttuu jatkuvasti, vaikka sitä ei alueellisesti laajennetakaan. Näin tarkasteltuna voidaan vertailla eri vaihtoehtojen todellisia ympäristövaikutuksia.

VE0+ vaihtoehto tulee kuitenkin täsmentää sellaiseksi, että siihen ei liity nykyisen satamatoiminnan käytössä olevien alueiden ulkopuolisia alueita, joihin ei ole olemassa lainvoimaista lupaa tai muuta siihen rinnastettavaa päätöstä.

Yhteysviranomaisen katsoo, ottaen huomioon hankkeen vaikutusalueen ympäristöolot, tulevaisuuden kasvuennusteisiin liittyvät mahdolliset epävarmuustekijät sekä yhteysviranomaiselle toimitetuissa lausunnoissa esitetyt seikat, että ohjelmassa esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi arviointiin tulee ottaa mukaan vaihtoehto, jossa Hillonlahti jätetään hankealueen ulkopuolelle. Tässä vaihtoehdossa sataman etäisyys olemassa olevaan asutukseen säilyisi ennallaan. Uusi vaihtoehto voidaan ottaa huomioon myös siten, että vaihtoehtoa kaksi muutetaan Hillonlahden osalta.

Vaikutusalueen raja

Arviointiohjelmassa esitetyt vaikutusalueen rajaukset ovat perusteltuja. Vaikutusalueeksi merialueella on valittu 1-2 km etäisyys työkohteista, kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutuksien osalta alue on laajempi, jolloin otetaan huomioon myös vaelluskalat. Maaliikenteen vaikutukset arvioidaan valtatie 7:lle saakka. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten tarkastelussa painopisteenä on hankealueella ja sen läheisyydessä asuvat, kesäasuntoja omistavat ihmiset ja muut virkistyskäyttäjät.

Sataman rakentamiseen tarvitaan mm. täyttöihin suuria määriä maa-aineksia, joista huomattava osa tuodaan alueen ulkopuolelta. Ottamistoiminnasta samoin kuin ainesten kuljetuksista voi aiheutua ympäristövaikutuksia, jotka ilmenevät kaukana satama-alueesta. Myös nämä vaikutukset tulee ottaa mukaan arviointiin.

Vaihtoehtojen vertailumenetelmä ja ympäristövaikutusten merkittävyyden arviointi

Hankkeen vaihtoehtojen vertailu on suunniteltu tehtävän taulukossa, jossa vaihtoehtoja tarkastellaan ja vertaillaan sanallisesti sekä käytettävissä olevilla lukuarvoilla eri tekijöiden osalta. Myös vaikutusten merkittävyyttä arvioidaan.

Vertailumenetelmänä on siis erittelevä vertailu, mikä on hyvä ja varsin käyttökelpoinen menetelmä tämän tyyppisessä hankkeessa. Vaihtoehtojen vertailu tulee tehdä tasapuolisesti ja samalla tarkkuudella eri toteutusvaihtoehtojen osalta. Vertailun tulee antaa oikea kokonaiskuva hankkeen vaihtoehtojen vaikutuksista ja niiden eroista. Vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa on tuotava avoimesti esille kenen tai minkä tahon näkemyksen mukaan merkittävyydet on arvotettu.

Hankkeen vaikutukset ja niiden selvittäminen

Ympäristön nykytilan kuvaus

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen yhteydessä tulee kiinnittää huomiota alueen ja sen ympäristön nykytilan kuvaukseen ja siihen, että hankkeen vaikutusalueen

ympäristö- ja luonnonolot olot kuvataan riittävällä tarkkuudella selkeästi ja havainnollisesti.

Asutuksen sijoittuminen siihen liittyvine eri toimintoineen (ns. herkätkohteet, kuten päiväkodit, koulut, virkistysalueet ym. mukaan lukien), kesäasutuksen sijoittuminen samoin kuin maa- ja vesialueiden virkistyskäyttöön kuuluvat alueet ja kohteet on suunnallisen kuvauksen lisäksi syytä esittää havainnollisesti kartoilla. Tärkeää on myös kuvata huolellisesti alueen luonnonolot (maa- ja kallioperä, kasvillisuus, eliölajit, vesistöolosuhteet/ pohjasedimentit ja virtausolosuhteet) hankeen suunnittelualueella ja sen eri vaihtoehtojen vaikutusalueella.

Hankekokonaisuuden vaikutuspiirissä olevan ympäristön nykytilan kuvaus on keskeinen perusta sille, että vaikutusten tunnistaminen ja vaikutus selvitykset tulevat kohdennetuiksi asianmukaisella tavalla ja oikeisiin asioihin.

Arviointiselostuksessa on selkeästi esitettävä asuin- ja lomakiinteistöjen sijainti ja määrä siltä osin, kun kiinteistöt jäävät hankealueen alle tai sen välittömään läheisyyteen.

Arviointimenetelmät

Vaikutusarviointi on tarkoitus tehdä pääasiassa asiantuntija-arviona käyttäen hyväksi aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Arviointimenetelmät on esitetty kunkin arvioitavan vaikutuksen kohdalla kappaleessa 7.3.

Arviointiselostuksessa tulee tuoda selkeästi esille ympäristövaikutusten arvioinnissa käytetyt arviointimenetelmät ja niihin liittyvät oletukset samoin kuin se, miltä osin tarkastelu on perustunut laskennallisiin seikkoihin, mallilaskelmiin, kirjallisuuteen, muuhun vastaavaan materiaaliin, tehtyihin selvityksiin/tutkimuksiin, maastointointeihin tai haastatteluihin yms.

Tarkasteltavat ympäristövaikutukset

Arviointiohjelmassa on lueteltu hankkeen merkittävimmät mahdolliset ympäristövaikutukset. Hanketta tarkastellaan koko elinkaaren osalta. Yhteysviranomaisen näemyksen mukaan merkittäviksi luetellut vaikutukset ovat oikein tunnistettu. Keskeisessä asemassa ovat maankäyttöön liittyvät kysymykset, ihmisten elinoloihin, terveyteen ja viihtyvyyteen kohdistuvat vaikutukset, maisemaan ja kaupunkikuvaan liittyvät vaikutukset sekä luonnonoloihin ja luonnonvarojen käyttöön liittyvät seikat sekä normaalitilanteessa että riskien toteutuessa. Hankkeen rakentamisaikaisista vaikutuksista yhdeksi merkittävimmistä nousee sataman mahdollinen laajeneminen nykyiselle asuinalueelle Hillonlahden pohjoispuolelle.

Ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvien vaikutusten arviointi

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa on suunniteltu tehtävän asukaskysely. Asukaskysely tulee suunnata niin, että sillä saadaan selville vaikutukset, jotka aiheutuvat siitä, että asutusta ja loma-asuntoja jää sataman laajennuksen alle. Sataman laajennuksen suunnittelun seurauksena on syntynyt tilanne, joka on vaikuttanut ja tulevaisuudessa edelleen vaikuttaa mahdollisesti sataman alle jäävän asutuksen elinvoimaisuuteen, kehitykseen ja ihmisten hyvinvointiin, vaikka sataman laajentaminen ei koskaan ulottuisikaan Hillonlahden pohjoispuolelle. Näitä haitallisia vaikutuksia, niiden seuranta ja mahdollisia lieventämiskeinoja tulisi esittää arviointiselostuksessa.

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa tulee arviointiohjelmassa esitettyjen seikkojen lisäksi hyödyntää sosiaali- ja terveysministeriön (STM 1999) antamaa ohjetta ihmisiin kohdistuvien terveydellisten ja sosiaalisten vaikutusten arvioimiseksi sekä paikallisten viranomaisten paikallistuntemusta.

Lähtökohtana arvioinnissa on hankkeen vaikutusalueen väestö- ja elinkeinorakenne, yhteisöt ja ihmisten toiminta- ja elämämpiiri. Lähialueen asukkaiden taholta esiin tuo-

tuihin seikkoihin tulee kiinnittää asianmukaista huomiota. Suunniteltua asukaskyselyä voi täydentää esim. asukkaille suunnatulla työpaja-työskentelymenetelmällä, sidosryhmä- tai teemahaastatteluin. Keskeisenä tavoitteena on selvittää, mitä vaikutuksia hankkeen eri vaihtoehtojen seurauksina eri ihmisryhmille voi aiheutua.

Vaikutukset luonnonolosuhteisiin

Hankkeen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen tulee selvittää tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että saadaan riittävä kuva hankkeen vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen ja alueella sekä sen vaikutuspiirissä olevien suojelukohteiden ja keskeisten luontoarvojen kannalta. Arviointiselostuksesta on käytävä ilmi aiheutuuko hankkeesta vaikutuksia, jotka todennäköisesti merkittävästi heikentävät vaikutusalueella sijaitsevien Natura-2000 kohteiden niitä luonnonarvoja, joiden perusteella kohde on otettu Natura-2000 suojelualueverkostoon. Hankkeen vaikutusalueella sijaitsevien Natura 2000 kohteiden osalta on kuvattava tulevan toiminnan luonne ja mm. lisääntyvästä alusliikenteestä aiheutuvat riskit näissä kohteissa ja arvioitava, miten ne vaikuttavat kohteen eliölajeihin ja luontotyypppeihin.

Vaikutukset luonnonvarojen käyttöön

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee tarkastella hankkeen ja sen vaihtoehtojen vaikutuksia luonnonvarojen käyttöön. Hankkeen toteuttaminen edellyttää mittavia täyttöjä, joiden laajuus vaihtelee toteutusvaihtoehdoista riippuen.

Arviointiselostuksessa tulee kuvata vaihtoehdot, mistä tarvittava täyttömateriaali on tarkoitus hankkia ja vaikutusosiossa tarkemmin tästä aiheutuvat vaikutukset. Kaakkois-Suomessa on runsaasti rakennuskivilouhoksia ja louhinnan yhteydessä on vuosien saatossa syntynyt miljoonia kuutiometrejä sivukiveä. Arviointiselostuksessa tulee tarkastella sivukiven käytön mahdollisuuksia luonnonkiviainesta korvaavana materiaalina sataman täytöissä. Sivukiven osalta lisätietoja saa GTK:n tekemästä väliraportista, joka liittyy parhaillaan käynnissä olevaan yhteistyöprojektiin (KAS, GTK, kiviainesalan yritykset, kunnat) "Rakennuskivilouhinnassa syntyvän sivukiven hyötykäyttö Kaakkois-Suomessa".

Vaikutukset alueiden käyttöön ja maisemaan

Sataman laajentaminen edellyttää alueen kaavoittamista satamatoimintoja varten.

Arviointiselostuksessa tulee esittää hankkeen vaihtoehtojen suhdetta voimassa oleviin kaavoihin niiden määräyksiin sekä kaavojen muutostarpeita.

Yva-lain 5 §:n mukaisesti hankkeeseen liittyvä arviointimenettely ja kaavoitus tulee yhteen sovittaa siten, että YVA-menettelyssä tarkasteltavana olevia vaihtoehtoja ei kaavoittamalla suljeta pois ennen arviointimenettelyn päättymistä. Erityistä huomiota vaikutus tarkastelussa tulee kiinnittää sataman ja asuinalueiden väliseen rajaan hankkealueen pohjoispuolella.

Vaikutukset kulttuuriperintöön ja muinaisjäänneksiin

Alueella ei ole tehty kattavaa rakennusperinteen inventointia. Vaikutusten arvioinnin tulee perustua laajenemisalueella tehtyyn rakennushistorialliseen selvitykseen. Tällainen selvitys, rakennushistoriallinen inventointi, tulee tehdä koko laajenemisalueelta. Hankkeen vaikutukset sekä teolliseen että luonnonmaisemaan tulee selvittää. Hankkeen vaikutukset maisemaan ja kaupunkikuvaan tulee tutkia sekä maalta että mereltä käsin.

Muinaismuistolain (295/63) mukaan ennen yleisiä rakennustöitä on otettava hyvissä ajoin selvää siitä, tuleeko työ koskemaan muinaisjäänneksiä. Haminan kaupungin alueen inventointitiedot ovat peräisin 1960-luvulta ja siten puutteellisia ja osin vanhentuneita. Jotta hankkeen vaikutuksia kiinteisiin muinaisjäänneksiin voidaan arvioida, on suunnitelma-alueella toteutettava muinaisjäänneksen inventointi.

Arviointiohjelman sivulla 32 luettelossa mainittujen löytöjen lisäksi meriarkeologian yksiköllä on tieto mahdollisesta hylystä Hillonlahdelta paikasta, joka jää suunnitellun täytön alle. Myös muissa lausunnoissa on viitattu hylkyyn, joka ei ole luettelossa. Nämä tiedot on koottava ja esitettävä arviointiselostuksessa. Kiinteiden maassa olevien muinaisjäännösten samoin kuin vedenalaisten muinaisjäännösten inventointiin liittyvissä kysymyksissä tulee olla yhteydessä Museovirastoon. Asiasta on tarkemmin lausuttu museoviraston antamassa lausunnossa.

Ympäristönsuojelua koskevat suunnitelmat ja ohjelmat

Arviointiselostuksessa tulee esittää myös selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen suhteesta hankkeen kannalta olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Arviointiohjelmassa lueteltujen suunnitelmien ja ohjelmien lisäksi hanketta tulee arvioida myös EU:n vesipuitedirektiivin toimeenpanon suhteen.

Seveso-direktiivi

Suuronnettomuuksien ehkäisemisen ja niiden seurausten rajoittamisen tavoite tulee ottaa huomioon Seveso-direktiivin mukaisesti.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Hankesuunnittelussa ja vaihtoehtotarkastelussa tulee ottaa huomioon myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Epävarmuustekijät ja riskinarviointi

Sataman laajentamiseen samoin kuin sen myötä lisääntyviin toimintoihin liittyy myös riskejä ja epävarmuustekijöitä, joilla voi olla merkitystä esim. päästöihin ja ympäristö- ja terveysvaikutuksiin. Riskien (onnettomuudet, palot, käyttöhäiriöt, poikkeukselliset luonnonolot ym.) toteutumisen todennäköisyyttä ja riskeistä aiheutuvia vaikutuksia ja niihin varautumista tulee tarkastella arviointiselostuksessa.

Arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisiin lisääntyviin ympäristöriskeihin jotka liittyvät esim. vaarallisten aineiden käsittelyyn, varastointiin ja kuljetuksiin maalla ja merellä.

Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen

Hankkeesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten ehkäisemistä tai rajoittamista tulee tarkastella arviointiselostuksessa asianmukaisella tavalla ja esittää toimenpiteitä sekä luonnonympäristöön ja maisemaan että rakennettuun ympäristöön ja ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvien mahdollisten haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Erityistä huomiota haitallisten vaikutusten lieventämisen tarkasteluun tulee kiinnittää satama- ja asuinalueiden välisellä rajalla hankealueen pohjoispuolella ja rakentamisen aikaisten haittojen lieventämiseen.

Tiedottaminen ja kansalaisten osallistuminen

Arviointimenettelystä on tiedotettu ja osallistuminen on järjestetty yva-lain edellyttämällä tavalla. Yhteysviranomaisen järjestämän kuulemisen lisäksi vuorovaikutusta ja osallistumista varten on järjestetty yksi ohjausryhmän ja yksi seurantaryhmän kokous. Yva-menettelyn aikana on tarkoitus pitää vielä kaksi ohjausryhmän ja yksi seurantaryhmän kokousta. Hanketta ja ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa koskeva yleisötilaisuus pidettiin Haminan satamassa 22.2.2006. Tilaisuuteen osallistui noin 30 henkilöä. Tilaisuus pidettiin iltatilaisuutena yleisölle oletettavasti sopivana aikana. Toinen yleisötilaisuus on suunniteltu järjestettäväksi, kun arviointiselostus on valmistunut.

Arviointiohjelma on ollut kokonaisuudessaan luettavissa Haminan Sataman www-sivuilla internetissä osoitteessa <http://www.portofhamina.fi/yva-menettely..> Internetin käyttö on helpottanut arviointimenettelyyn osallistumista. Myös arviointiselostus tulee julkaista samalla tavalla.

Seuranta

Arviointiselostuksessa tulee tehdä ehdotus hankkeen ympäristövaikutusten seuranta-ohjelmaksi (yva-asetus 12§).

Raportointi

Rakenteeltaan raportti on selkeä, mutta useiden kuvien laatu on huono, mikä vaikeuttaa raportin lukemista. Keskeiset hankevaihtoehtoja kuvaavat kuvat ovat erittäin huonolaatuisia (kuvat 5, 12, 13, 22, 25 ja 26). Arviointiselostuksen raportissa on parannettava kuvien laatua. Luettavuuden helpottamiseksi mm. kaavakartoille tulisi merkitä hankkeen vaihtoehdot.

Johtopäätökset

Yva-lain tavoitteena on kansalaisten tiedon saannin sekä osallistumisen turvaaminen ja ympäristöasioiden huomioon ottaminen päätöksenteossa. Hankkeen eri toteuttamisvaihtoehtojen avoin tarkastelu ja vertailu ovat yva-lain mukaisen yva-prosessin kulmakiviä. Haminan Sataman laajentamista koskeva arviointiohjelma antaa hyvät lähtökohdat hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnille. Yhteysviranomaisen esittämät painotukset ja täydennykset tulee ottaa huomioon arviointiselostusta laadittaessa. Hankevaihtoehtojen kuvaukseen tulee arviointiselostusvaiheessa kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota.

4. LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Yhteysviranomaisen lausunto on nähtävillä yhdessä arviointiohjelman kanssa arviointimenettelyn ajan 10.5.2006 alkaen Haminan kaupungin virastossa sekä Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa Kouvolassa Kauppamiehenkatu 4. Lausunto on nähtävillä myös internet-osoitteessa

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=7766&lan=fi>

Johtaja

Leena Gunnar

Ylitarkastaja

Antti Puhalainen

LIITTEET Arviointiohjelmasta annetut lausunnot ja mielipiteet (hankkeesta vastaavalle)

JAKELUT JA MAKSUT

Haminan Satama Oy, PL 14, 49401 HAMINA

Maksu 3910 euroa

Peruste: ympäristöministeriön asetus alueellisen ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista (1237/03)

TIEDOKSI Haminan kaupunginhallitus

Kymenlaakson liitto

Etelä-Suomen lääninhallitus Kouvolan palveluyksikkö

Kaakkois-Suomen työvoima ja elinkeinokeskus

Kaakkois-Suomen työvoima ja elinkeinokeskus/kalatalous yksikkö

Kaakkois-Suomen tiepiiri, Tiehallinto

Merenkululaitos, Suomenlahden merenkulkupiiri

Museovirasto

Kymenlaakson maakuntamuseo

Kymenlaakson pelastuslaitos

Itäinen maanpuolustusalue PL 145, 50101 Mikkeli

Merivoimien esikunta, PL 150, 00161 Helsinki

Suomenlahden merivartioston esikunta, PL 150, 00161 HELSINKI

Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri

Oy VR-Rata Ab, Itä-Suomen ratakeskus

Ratahallintokeskus PL 185 00101 HELSINKI

Kymijoen vesi ja ympäristö ry

Etelä-Poitsilan Asukasyhdistys, Seppo Saario, Hevoshaankatu 3 as 20 49400 Hamina
Haminan kalastusalue

Etelä-Suomen Merikalastajain liitto, Mariankatu 18 A 10 48100 KOTKA

Summankylän kalastuskunta, Reijo Nummi, Sakintie 98, 49480 SUMMA

Hillonkylän kalastuskunta, Lauri Etholén, Rajankuja 12 B, 49420 HAMINA

Vaikutusalueen asukas 1 ja 2

Suunnittelukeskus Oy PL 68, 00521 HELSINKI

Suomen ympäristökeskus

Ympäristöministeriö